

Innspill fra Norsk forbund for utviklingshemmede, 02.07.2026

Takk for at vi kommer til dette innspillsmøte.

Jeg representerer her NFU, Norsk forbund for utviklingshemmede.

Vi har medlemmer med ulike kognitive funksjonsvariasjoner og mange ulike diagnoser.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede er en menneskerettighets-organisasjon som bidrar til å gjøre hverdagen lettere for mennesker med utviklingshemning og familiene deres. Vår visjon er et samfunn for alle.

Organisasjonens virksomhet bygger på at mennesker med utviklingshemning har samme verdi, de samme grunnleggende behov og rettigheter som et hvert annet menneske.

Nfu representerer en diskriminert minoritet i Norge. Våre medlemmer opplever å falle utenfor i barnehage og skole og å ikke få den undervisning og opplæring som barn og unge trenger og har rett på.

Det gjelder også lesing og skriving. Mange av våre medlemmer lærevisker som arter seg på ulike måter, og mange har lese og skrivevisker.

Et av våre medlemmer har fått høre fra ledelsen på skolen at det ikke er så stress med den lese og skriveopplæringen fordi han skal bare lese enkle matoppskrifter og vaskeanvisningen i klærne.

Men frigjøringspedagogen Paulo Freire har jo lært oss at nettopp våre medlemmer trenger å lese ordet for å kunne lese verden og for å kunne gjøre noe med sin egen situasjon. Vi vet at lese og skriveferdigheter er en døråpner til det digitale samfunnet, sosiale medier og tekstbasert kommunikasjon. Å ikke kunne lese og ikke kunne skrive er å være utestengt fra samfunnet. Våre medlemmer får alt for ofte ikke muligheten til å lære å lese, vi er utestengt fra kartlegging og tester og forsvinnende få reagerer når en elev med Downs syndrom kan avslutte 10 års skolegang uten å kunne lese. Våre medlemmer er ikke med på PISA, PIRLS eller Nasjonale prøver. Mange av medlemmer får ikke vurdering etter vurderingsforskriften og det kan være vanskelig å si hvor dårlige det står til med leseferdighetene.

Mange av våre medlemmer har ulike former for språkvansker. Mange har problemer med å produsere tale, selv om de egentlig kjenner hva de vil kommunisere. Mange av medlemmer våre snakker ASK. Alternativ og Supplerende kommunikasjon. Altså at man kan snakke med symboler, bilder, tegn til tale, eller skrift. Som et av våre medlemmer sa: jeg kan ikke si det, men vent litt å så skal jeg skrive det til deg. ASK er barnets /ungdommens språk og er en alternativ utviklingsvei til språk når talespråk ikke er tilgjengelig,

Så når lesekommisjonen skal gi råd så oppfordrer NFU til at det gis råd om opplæring i hvordan elever leser på ASK. Det er mulig å lære lese uten å kunne formulere lydene perfekt. Og kanskje nettopp for våre medlemmer er det å kunne lese og skrive helt avgjørende for å bli sett som menneske.

Bare det å lære noen delferdigheter kan gjøre en stor forskjell. Kan du første lyden i et ord, kan du komme langt.

Mange har ulike talemaskiner eller kommunikasjonssystemer som gjør at hvis du taster inn første lyd, så vil maskinen foreslå resten av ordet. Jeg pleier å si at kan du alfabetet, så kan du

si hva som helst. Det gjelder også på tegn til tale, likevel ser vi at mange ikke får lært seg alfabetet hverken i skrift eller med tegn.

Vi oppfordrer kommisjonen til å vektlegge at alle skal lære å lese og være med i fellesskapet der literasiteten utvikles og styrkes. Vi ser at mange av våre medlemmer ikke inkluderes i læringsfellesskapet i skolen. Nyere forskning fra Høyskolen i Østfold slår fast alle kan lære å lese, men mange mangler tilpasset undervisning og lærere med rett kompetanse.

Vi anbefaler at lesekommisjonen vektlegger arbeid med holdninger og forventninger i omgivelsene til elever med utviklingshemming. Forskning viser at lave forventninger ofte fører til reduserte læringsmuligheter. Barnehage og skole trenger økt kompetanse, bedre og flere tilpassede læremidler, et rammeverk som gir struktur for opplæringen og en ny måte å tenke systematisk leseopplæring for denne elevgruppen. Vi får mange tilbakemeldinger om at dette mangler i skolen i dag.

Vi oppfordrer Lesekommisjonen til å se nærmere på hvorfor det er ikke er i Statpeds mandat å lage læremidler for elever som snakker ASK og elever med store og sammensatte lærevansker.

Jeg har hørt Lesekommisjonen snakke om at leseopplæring må prioriteres i lærerutdanningen, men opplæringen foregår ute i samfunnet, og rektorer og skoleledelse sitter med makten og muligheten til å prioritere leseopplæring for alle skolens elever. Vi oppfordrer dere til å henvende dere til skoleledere, det er de som gjør prioriteringer og som har stor betydning for utvikling av skolekultur og praksis.

Så til spørsmål to vil vi i NFU oppsummerende si: forvent at alle barn kan lære å lese, gi tilpassede lesebøker med tema og tekster som spiller på elevens interesser og oppmuntre skolene til å samarbeide med hjemmene. Vi ser at våre medlemmer går på leksefri skole, uten at dette er offisielt vedtatt. Det ser ut som det ikke råder en forståelse at det ikke er noen vits i å gi våre medlemmer leselekse på samme måte som andre.

Våre medlemmer er ulike og har ulike behov for tilrettelegging og tilpasninger. Elevene trenger et bredt utvalg av metoder og tilnærminger, vi håper ikke Lesekommisjonen bestemmer seg for å lande på en spesiell lesemetode, men oppmuntrer til utforsking av hva som kan støtte den enkelte elevens leseutvikling.

Å få lov til å lære å lese gjør en avgjørende forskjell i et liv.